

SLOVENSKI

UČITELJ.

Glasilo „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Izhaja 5. in 20. vsakega meseca na celi
poli in velja za celo leto 3 gld., za pol
leta 1 gld. 60 kr.

||| Za oznanila se plačuje od navadne ver-
stice, če se natisne enkrat, 10 kr., dvakrat
14 kr., trikrat 18 kr.

Dopise sprejema odbor „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Štev. 12.

V Mariboru 20. junija 1876.

Letnik IV.

Vabilo na naročbo.

Z denšnjim listom je dokončan že 1. tečaj 4. letnika našega lista. Radi tega si dovoljujemo vse č. g. naročnike uljudno prositi, da bi izvolili svojo naročnino, ako jim s tem mesecem poteče, v kratkem času ponoviti in društvenemu blagajniku, g. Št. Kovačiču, nadučitelju v Središči (Polstrau) vposlati. Ob enem pa tudi lepo prosimo, da se nam plača tudi vsa zaostala naročnina, bodisi letošnja, lanska ali predlanska. Mi moremo imeti denar, da plačamo stroške tiskarne, pošne in druge. Naj nam ne delajo skerbi slovenski učitelji, zlasti naši prijatelji ne! Trudimo se mi v materijalnem obziru tako že zastoj. Ako bi bil še trud v duševnem obziru tudi brez uspeha, kar pa hvalu bogu ni, zagnali bi pero kar v kot. Naš organ si trudimo preskerbovati s takim gradivom, s kakoršnim mislimo č. naročnikom najbolj vstreči. Večkrat bi radi vverstili tudi drugih člankov in dopisov; toda mi smo navezani na Vas, slovenski učitelji. Kar se pošlje mlinarju v mlin, to mora zmleti, in kar dobi urednik, to mora porabiti, ker bi se sicer mnogo neprijateljev nabral in ker sam vsega skovati ne more. Ako bi morda naš list vsem skozi in skozi ne vstrezal, je pa vendar v tej zadevi velike vrednosti, da ima več sodelavcev, mnogo dopisnikov, s čemer se ravno „Slovenski učitelj“ ponašati more in radi česar tudi vse naše prijatelje hvaležnega serca nadaljevanja v dopisovanji in sodelovanji uljudno prosimo. Naj še pri tej priliki na nekatere opomine povemo, da „Občno zgodovino“ v našem

listu radi tega priobčujemo, da se potem stavek te zgodovine ponatisne v posebno knjigo, ki bode prav po ceni, na kar se je podpisanemu odboru kot založniku treba ozirati, ker razpolaga le z malimi sredstvi. Veséli pa bodo te knjige konec leta vsi slovenski učitelji, da je bodo za malo novcev dobili. Torej, dragi sodrugi in prijatelji naši, podpirajte nas; kajti brez Vaše podpore onemoremo — nam in gotovo tudi Vam v žalost, slovenskemu šolstvu v škodo, česar se pa nikakor bati ni. Število naših prijateljev še vedno raste!

V Ljutomeru 10. junija 1876.

Odbor „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Jana Amosa Komenskega Informatorium šole materinske.

(Dalje.)

Poglavje XI.

Kako dolgo naj ostanejo otroci v materinski šoli.

Kakor rastlina, zelišče ali drevesce se prenese in presadi v drugo zemljišče, kedar je izrastlo iz semena, da bi na vertu ali v sadovnjaku bolje rastle in boljšega sadu rodilo: tako se imajo otroci dati na oskerbljevanje vertnarju (preceptorju), kedar so se odgojili v materinskem naročji in so postali na telesu in na duhu močnejši, kajti cepljeno drevesce zmiraj lepše raste in žlahtni sad je zmiraj še boljši od divjega. No, kedaj in kako naj se to zgodi?

Da bi se otroci pred šestim letom iz materinskega naročja izpustili in dali preceptorom za podučevanje, tega ne svetujem, in sicer iz sledečih vzrokov:

1. Mali otroci se morajo preveč oskerbljevati, da bi preceptor, ki jih ima celo trumo na skerbi, moral se ž njimi zadosti pečati. Zatoraj je jim bolje pri materi.

2. Bolje je, da se njihovi možgani najpervlje dobro uterdé, predno se pričnejo z delom pečati. Pri otroku peto- ali šestoletnem komaj je teme prav zaperto, in možgani komaj so uterjeni. Zatoraj naj se ostane le pri tem, kar otrok pri domači odgoji more sprejeti, in lahko kakor v igrači se naučiti.

3. Niti nič ne hasne, če se drugače stori; kajti če se premlado divje drevesce vzame in cepi, raste le jako medlo, če pa se vzame za cepljenje bolj odrastlo drevesce, raste hitro in močno. Ravno tako če premladega konja prezgodaj zapre-

žejo, utruji se; a če mu daš čas, da bi postal močen, vleče tem bolje in vse ti poverne.

4. Niti nije predolgo počakati do šestega (ali do začetka sedmega leta), če se med tem potrebne reči ne zanemarjajo, vsaj se je že pokazalo, da se imajo otroci učiti doma precej v prvih letih. In če se to zgodi, če se otrok že doma nauči po predpisanem nasvetu pobožnosti lepih нрав (posebno spoštovanja starejših, ubogljivosti in pazljivosti), tudi razumnosti, če zna vse hitro storiti, kar se mu veleva, vse govoriti in natanko izgovarjati; takrat ne bode nič prepozno, ako še le v šestem letu pristopi k poučevanju v šoli. Zopet pa čez šest let otroka doma deržati, ne svetujem; kajti kar se otrok v šestih letih doma naučiti ima (poleg že naznanjenih pravil), to se more lahko naučiti. In če se ne bode pečal precej z nadaljevalnim učenjem, bode se pečal z lenobo in zopet podivjači. Seveda potem nastane nevarnost, da bi ne postale iz lenobe in mehkužnosti tudi druge napake, ki jih pozneje ni mogoče izpleti, kakor nekakšnih gostih plevel. Zatoraj bode najbolje precej korakati v tem naprej, kar se je začelo.

Slednjič pa ne pomeni to tako, kakor da ne bi smelo drugače biti, more se to zgoditi pol leta ali celo leto poprej ali pozneje, kakor se vidi pri otroku. Kajti eno drevo rodi sadje precej spomladi, drugo pozneje v poletji, tretje v jeseni; ravno tako vidimo, da zgodnji cvet pravlje odpada, poznejši pa dalje terpi; ravno tako zgodnji sad se derži samo le kratek čas, ne terpi dolgo; pozni sad pa dolgo leži. Čeravno nekatere zgodnje glave pričenjajo včasih letati (pred šestim, petim in tudi menda četertim letom), vendar je bolje priderževati je, nego pustiti urno dalje gnati. Kajti kdor zahteva pred časom doktorja, ta bode imel komaj bakalarja;*) kajti terta, ktera mlada premočno raste in sad rodi, izraste in presili se, njena korenina zmedli, in ne bode iz nje nič stalnega. — Nasprotno temu so zopet nekatere poznejše in počasnejše glave, s kojimi se ne more v sedmem, osmem letu še nič zdatnega storiti. Kar se tu toraj govori in nasvetuje, velja največ o srednjih glavah mladinskih, katerih je največ. Če ima nekdo pametnejšega ali neumnejšega otroka, naj se posvetuje zavoljo njega s preceptorji ali nadzorniki.

Znamenja, če je že otrok zrel za ljudsko šolo, so sledeča:

- 1) Če zna in umé, kar ima v materinski šoli znati in umeti.
- 2) Če se pri njem vidi, da na vprašanje pazi in po svoji misli zadosti pametno na nje odgovoriti zna.

(Konec prih.)

*) Najnižja stopinja doktorstva na univerzi.

Občna zgodovina

za višje razrede narodnih in meščanskih šol.

V nemškem jeziku spisal prof. dr. Netoliczka. Poslovenil Ivan Lapajne.

Stari vek.

IX. Rimljani.

(Dalje)

§ 61. Preseljevanje narodov.

Onkraj Urala in Volge po širokih planjavah Azijatskih do Kitajskega je bival divji pastirski narod, Huni. Zoper njihov napad so bili Kitajci dolgi zid sezidali.

V četrtem stoletju so se vzdignili Huni in podali se proti zahodu, iskat v Evropi novih bivališč. Naleteli so najprevo na Alane, bivajoče med Volgo in Donom, in združeni s temi so napadli izhodne in zahodne Gote ob Črnem morji. Ti so bili pa naprej potisnjeni v rimsko državo. To gibanje narodov, ki se je pozneje poprijelo še mnogo družih in blizo 300 let trajalo, se zove veliko preseljevanje narodov. Cesar Teodozij je zmagovalne zahodne Gote ustavil in jim Tracijo, pod rimsko oblastjo, določil. Ta podložnost zahodnih Gotov ni dolgo terpela. Po smrti Teodozija je bilo cesarstvo razdeljeno. Rufin minister Arkadijev, je šuntal zahodne Gote, da napadejo Italijo, katero je minister Staliko za Honorija oskerboval. Alarih, kralj zahodnih Gotov, je došel v Italijo, pa se pervikrat umakniti moral, drugikrat je pa zmagal in oplenil Rim. Na potu v spodnjo Italijo je umerl in pokopan je bil v reki Buzentu.

§ 62. Atila, kralj Hunov.

Nevarnejši sovražnik od Alariha je bil Atila, kralj Hunov; njegovi sorodniki so ga imenovali „šibo božjo“. Atila je s 700.000 Huni prilomastil na Nemško in vse pokončavši in pomorivši derl je prek Rene na Francozko. Takrat se je sploh govorilo: „Kamor stopi Atilov konj, ondi trava ne raste več.“ V tej zadregi so se Rimljani z drugimi narodi zedinili in na Katalavnskem polji Atilo užugali. (451 pr. Kr.) Atila se je na Ogersko umaknil, pa se že v prihodnjem letu pripravljal na nov naval na Italijo. Premagal in razdjal je Oglej (Aquileja), blizo Jadranskega morja. Stanovalci tega mesta so iskali zavetja na bližnjih otokih in ondi sezidali Benetke.

Atila je pustošil potem še vso zgornjo Italijo in se pomikal proti Rimu. Papežu Leonu I, ki je bil z drugimi poslan k Atili, se je posrečilo, pregovoriti ga, da se je vernil v svojo domačijo, v Panonijo (sedanje Ogersko), kjer je vsled nezmernega življenja kmalu umerl. Huni so ga potažili najprevo v zlato rako, to v sreberno in naposled v železno. Pokopali so

ga po noči, in sužnje, kateri so ga pokopovali, so umorili, da bi nikdo ne znal, kje velik hunski kralj počiva.

§ 63. Odoaker, kralj herulski.

Sredi petega stoletja je došel v Italijo Odoaker, kralj Herulov in Rugijev, ki so prvotno na denašnjem Poznanjskem bivali. — Ponudil se je rimskemu cesarju, za denar mu služiti s svojimi trumami. Pozneje je pa za svoje zasluge eno tretjino vseh italjskih dežel za-se terjal. Tega se mu ni dovolilo, zato je šel s svojo vojsko proti Ravenam, kjer je bil takrat cesarjev sedež. Na prestolu je bil jako mlad Romul Avgustul. Raveno je Odoaker vzel, in mlad cesar je bil v Kampanijo odgnan. S tem je bil storjen konec rimskemu gospodstvu. Odoaker postane kralj Italije. S propadom Rima (476) se končuje zgodovina starega veka.

Odoaker je vladal previdno in modro, pa dolgo ni užival sadu svojih zmag. Izhodno-rimski cesar je šuntal Teodorika, kralja izhodnih Gotov, naj udari na Italijo. Teodorik je v večih bitkah premagal Odoakerja, oblegal ga tri leta v Raveni in ga po vzetji mesta umoril. Teodorik je bil utemeljitelj germanskega kraljestva v Italiji.

Srednji vek.

I. Od propada zahodno-rimskega cesarstva do Karola Velikega.

§ 1. Teodorik Veliki.

Teodorik je priživel svoja deška leta v Carigradu za poroštvo miru in bil je ondi izrejen. Pridobil se je bil na ta način veliko znanosti. Po svoji vernitvi je bil izbran za kralja izhodnih Gotov. Spodbujen od izhodno-rimskega cesarja, sklenil je, za svoj narod novih bivališč v Italiji iskati. Po zmaganji Odoakerja vladal je prav modro, zato si je pridobil naslov „Veliki.“ Pospesheval je znanosti in umetnosti, oberti in poljedelstvo. Prideržal je naredbe, upeljane v dobi cesarstva, tudi nasproti kristjanom je bil poterpežljiv. Za prestolno mesto si je izvolil Raveno. Nemške pesmi so ga v starih časih pod imenom „Ditrih Bernski“ opevale kot izgled viteškega kralja. Umerl je brez moških potomcev, in po njegovi smerti je to kraljestvo zopet propadalo.

§ 2. Cesar Justinijan

Skoro tisoč let več nego zahodno-rimsko cesarstvo obdržalo se je vzhodno-rimsko ali gerško cesarstvo. Med tem, ko so bili v Italiji po smerti Teodorikovi notranji nemiri, vladal je v Carigradu Justinijan. Bil je nizkega rodu, njegov oče je bil kmet, njegov stric svinjski pastir. Stopil je kot vojak v službo

cesarsko, postal je poveljnik cesarske osebne vojske in bil na-
posled izvoljen za cesarja pod imenom Justin I. Cesarstvo je
zapustil svojemu stričniku Justinijanu.

Gerško cesarstvo je imelo takrat izvrstnega vojskovodjo,
hrabrega Belizarja. Tega je bil poslal Justinijan v severno
Afriko, da pridobi ondotne Vandale. Belizar je tudi premaga in
podverže gerškemu cesarstvu. Potem se je podal v Italijo, da
bi ondotne izhodne Gote premagal. Vzel je Rim in Raveno.
Pa Belizar je žel za to le nehvaležnost; nezaupljivi cesar, ki
je menil, da Belizar sam po kraljevskem prestolu v Italiji hrepeni,
poklical ga je nazaj in izročil poveljstvo Narsesu, ki je deželo
popolnem podvergel. Italija je postala provinca gerškega
cesarstva pod imenom Eksarhat, t. j. namestništvo. Justinijanova
vlada se je tudi v drugem obziru odlikovala. Veliko skerb je
obračal na postavodajalstvo in po pravnikih je dal zakonik
sestaviti. Za Justinijana je bila sviloreja vpeljana, dva minih
sta bila namreč v vsjih izvotljenih palicah sviloprejkina jajčica
iz Kitajskega prinesla (555 p. Kr.)

§ 3. Alboin, kralj Longobardov.

Gerki niso dolgo gospodovali v Italiji. Iz severa, od Donave
in Tise so došli pod vodstvom kralja Alboina Longobardi,
(Dolgohradci), deželo ob reki Po pridobili (568) in Pavijo za
glavno mesto novega kraljstva naredili. Ime Lombardija izvira
od tega naroda.

Pred svojim odhodom v Italijo je bil Alboin kralja Gepi-
dov umoril in potem njegovo hčer Rozamundo prisilil, da ga
je vzela. V Italiji se je žena nad njim maščevala. Ko jo je v
svoji prevzetnosti silil, naj pije iz črepine svojega očeta, je dala
Rozamunda barbara umoriti, še predno si je bil vso Italijo
pridobil.

§ 4. Klodovik, utemelitelj frankovske države.

Več narodov se je prvotno nahajalo pod imenom Franki.
Nad enim delom ob spodnji Reni je vladal v drugi polovici
petega stoletja Klodovik ali Ludovik iz rodovine Merovingarjev.
Da bi svojo državo razširil, napadel je rimskega namestnika
v Galiji, Siagrija. Premagal ga je in s tem konec storil
ondotnemu rimskemu gospodstvu. Bojeval se je tudi z Alemani
med Reno in Vogezi, katere je pri Zülpihu, ne daleč od Bonna,
potolkel. Dolgo je bil ta boj neodločiven. Obernil se je pa Klo-
dovik, takrat še pagan, pa po njegovi kerščanski soprogi Klotildi
v to prigovorjen, v molitvi na kerščanskega boga in obljubil, h
kristjanski veri pristopiti, ako vojsko dobi.

Po dobljeni zmagi se da res kerstiti; potem ko je bil še
več narodov si podvergel, mazilili so ga za kralja vseh Frankov
v Galiji.

Njegovi nasledniki so pa bili tako slabi vladarji, da so ministri, imenovani „majores domus“, namesto njih vladali.

Eden teh, Karol, s pridevkom Martel, t. j. kladivo, je dobil to čast, kakor dedno pravico; svojo slavo je še s tem pomnožil, da je premagal iz Španjskega čez Pirineje došle Arabce.

§ 5. Sveti Bonifacij.

Sredi prve polovice osmega stoletja je živel v nemških deželah pobožni oznanovalec vere, Winfried. Imenoval se je Bonifacij, t. j. dobrotnik, njega imajo tudi za apostola Nemcev.

Hodil je od kraja do kraja, posebno po Turingih, po Frieslandu in Hesenu. V tej poslednji deželi naletel je na hrast, ki je bil bogu Donar posvečen, in katerega se nihče ni smel dotakniti. Bonifacij pa je hrast s sekiro posekal v pričo ostrašenih ajdov, ki so vsak trenutek blisk in grom za kazen iz neba pričakovali. A to se ni zgodilo; zapustili so torej svoje stare bogove in se dali kerstiti. Bonifacij je postal nadškof in ustanovil na Nemškem mnogo škofij, samostanov in šol. V svoji visoki starosti je potoval k Frizam, preobračevat jih, toda med božjo službo je bil od divjakov napaden in umorjen (l. 755).

(Dalje prih.)

Aleksander veliki.

(Zgodovinska slika, spisal Dr. J. Lukas. — Metodično obdelal Tone Brezovnik.)

(Dalje).

Jeseni 326. se je Aleksander na veliko radost vojščakov vernil. Pa kaka vernitev! Začetkom šlo je še dobro, pot peljala je za rekoj do morja. Narodi, svojevoljno ne udavši se, podvergli so se sè silo. Pri osvojitvi nekovega mesta (Multan) prišel je Aleksander v smertno nevarnost, ker je prvi na mestno obzidje skočil. Le počasi pomikali so se naprej, na spodnjem Indu morali so prezimiti (326—325). V prihodnji spomladi razdelila se je vojna v dva dela. Večji del plul je pod admiralom Nearhom po Indu v indiški ocean in v perzijski zaliv. Aleksander sam podal se je z drugim delom vojne pri neizrekljivih zaprekah skoz puščave gedrozijske. Tla so tam krite z vulkanično zemljo. Zaradi velike vročine se prah kvišku vzdiguje ter otežuje dihanje in vnema oči. Noge se udirajo ter komaj terda tla najdejo. Oaze in studenci so jako redki. Kamele so vže v prvih dneh poklali. Sedaj pa sta glad in žeja med vojno razsajati začela. Le vsterpljivost kraljeva, ki je vse težave kot zadnji vojak prenašal, tolažila jih je še nekoliko. Nekedaj najdejo vojaki v neki mlaki toliko vode, da so čelado z njo

napolniti zamogli. Prinesejo jo kralju. Ko kralj pohlepnost vojakov zapazi, izlije vodo v pesek rekoč: „Za enega je je preveč, za vse premalo!“ To je vojake tako navdušilo, kot, da bi bili vsi ove vode se napili. Samo najterdnejši prestali so le-té težave. Dve tretjini vojne pa ste radi glada, žeje in prevelikega napora poginili.

Kar jih je še živih ostalo, prišli so vendar v naseljene kraje. Na severnej strani Ormus-kega preliva, ki perzijansko morje s perzijanskim zalivom veže, združi Nearch svojo vojno s kraljevo. Meseca februarja 324 dospejo v Suzo. Aleksander ostane nekaj mesecev tukaj, vernivši se potem v Babilon. Zdaj se je povsem mirovnim poslom udal. In tukaj pokazal se je baš tako velikega, kot prej kot vojskovodja. Nameraval je vzhodne in zahodne narode združiti. Oženil se je s hčerjo Darijevo, da bi tako tudi v očeh Perzijanov pravico do prestola dobil. Ob enem oženilo se je 80 njegovih prijateljev z odličnimi Perzijankami in 10.000 Makedoncev z 10.000 perzijanskimi devojkami. Novo poročeni bili so bogato obdarjeni. Tudi drugi vojaki dobili so bogata darila. Vendar s tem Aleksander nij mogel njih nejevolje vdušiti. Nadjali so se, da bode Aleksander po končanjej vojski jih po njih volji nad Perzijani gospodariti pustil, da jim bo najvišje in najbogatejše službe podelil. (Celó Aleksandrov učitelj in prijatelj mu je to svetoval. Pa 32letni kralj, premagalec Azije, imel je plemenitejše namene. Vsi podložni njegovi bili so ravnopravni. Razločka med Gerki in barbari on nij poznal, nego razdeljeval jih je samo v krepostne in hudobne.

Pa ne samo vže podveržene narode nameraval je Aleksander v en narod združiti, nego hotel si je vse prebivalce (tedaj znanega) sveta podvreči. Vsi ti naj bi se kot soderžavljani smatrali; vsi naj bi bili ena družina, ne razločena po noši, življenju in običajih.)

Pri tacih namenih in pri celem obnašanju Aleksandretem varali so se makedonski vojščaki v njih nadah. Njih nejevolja je skipela, ko Aleksander nekoje nezmožne Makedonce domov spusti, nadomestivši jih s krepkimi Perzijani. Zdaj, ko smo stari in oslabljeni pa nas odstranjuje, so kričali. Naj le vse razpusti, naj se z lepimi mladimi Perzijani obda in naj se sè svojim očetom Amonom vojskuje. Ves serdit nad to tarno zapove Aleksander 13 najsilnejših kričačev v Tigris vreči. Druge pa opozoruje, kako je on Makedonce, ki so popred v kožubih po planinah ovce pasli, premagalec sveta naredil; kako za nje čuje, ko oni mirno spé; da še tako dobro ne obeduje, kot boljarji med njimi; kako je hrabre z darili in častmi obdaril, padle pa sè spominki in lepimi gomilami častil. Potem pa odpusti vse, rekoč jim ironično: „Idite tedaj in povejte domov prišedši, da ste vašega kralja, vkrotitelja Perzijanov in Indov, ki

je z vami bitke na Hidaspu (pritoku Indovem) preterpel (prebil) in vse težave pota skoz puščavo prenosil, na Tigru*) zapustili ter ga varstvu premaganih Perzijanov izročili. Taka vest, menim, bo vas bogovom in ljudem prijetne in slavne storila. Idite!“ Le-tó izrekiši, verne se v palačo ter zapove azijskim četam stražo nastopiti. S to odločnostjo premagal je vojakov upornost. Tretji dan prišli so Makedonci na prag njegove palače odpuščanja prositi. Aleksander stopi, do solz ganjen, med pajdaše svojih bitk in slave ter jim prizanese. Osnovala se je velika pravna svatka, pri kojoj je Aleksander bogove prosil, naj bi osobito državi složnost, Makedoncem in Perzijanom pa edinost podelili. Tako so se tudi Makedonci združitvi vdali.

(Dalje prih.)

Dopisi.

Iz šmarijskega okraja.**) Velikonočni prazniki so gotovo najprijetnejši v celnem letu. Vsak človek se jih veseli, ter se jih po dolgej zimi težko učaka. Veselimo se tudi mi učitelji iz istih uzrokov, kakor drugi ljudje, posebno pa tudi radi tega, ker nam prinese 7 celih prostih dni, o kterih se izpočijemo od dela, ter brez vseh skrbi uživamo družbinsko veselje. —

Kako smo pomilovali o svojem času učitelji naše kolege na Kranjskem in Primorskem, ko smo čitali o nerednem izplačevanju njihovih dohodkov. Vemo tudi, zakaj se jih je preselilo toliko v bližnje sosedne dežele, posebno na Štajersko. A ne mislite, da nij mogoče, da bi štajerske učitelje zadela ista nadloga, v katerej so zdihovali kolege naši na Kranjskem in Primorskem! Kaj še! Vže meseca marca je sušica naš okr. šolski fond hudo terla, pa še vendar nismo mislili, da bodo ga moči še pred velikonočjo zapustile. A smert prišetala se je tiho in nepričakovano, kakor tat. Ko smo prišli 1. aprila po naše krajcarje, dobili smo za odgovor: Denarja ni! — Ker je pa dež. odbor plačevanje učiteljev našega okraja deloma prevzel, prosili smo dež. š. svet naj nas iz zadrege reši. A naš klic bil je glas vpijočega v puščavi, ker 1. maja še prav nič nismo dobili. Dež. odbor je sicer davkariji nakazal 106 fl. za vsak mesec t. l., pa kaj je to za 12 učiteljev! Ko sem prišel 1. maja v davkarijo (bil sem prvi tam), odrezal se mi je davkar: „Sie kriegen nichts, es müssen die Herren, welche für März und April noch keinen Gehalt bezogen haben, früher befriedigt werden.“ Kedaj da homo naše krajcarje zopet redno dobivali, še nikdo ne ve. Okr. š. svet, ki bi nas sicer rad iz zadregi rešil, si sam pomagati ne zna. — Okraj je pri dež. odboru kredit zgubil, ker je še od prejsnjih let v okr. š. fond dosti na dolgu, pa ker se (kakor je govoric) v okr. blagajnici kaže precej velik pomanjkljaj. Nekaj more biti resničnega na tem, ker je dež. odbor poslal v Šmarje nekega uradnika, ki pregleduje

*) Zgodilo se je to v mestu Opis na Tigru, nad sedanjim Bagdadom.

**) Radi pomanjkanje prostora zakasnelo.

račune okr. odbora. Ta gospod dobi 7 fl. vsak dan iz okr. blagajnice, na mesec tedaj več, nego je vsem učiteljem šmarskega okraja odmerjeno. Ali to nij ironija! Učiteljev vže tako ne moremo dobiti, če bo pa šlo tako naprej, tedaj pa le obesimo šole kmalo na klin.

Kako veseli da so tedaj bili velikonočni prazniki za nas, in kako prijetno je stanje brez denarja sploh, posebno pa v naših hribovitih krajih, kder se že za gotovo plačo težko kaj dobi, lahko vsak umé.

Iz celjskega okraja.*) (O spisih za slovensko mladino). S pošiljateljico imenika od sl. št. dež. šol. svéta priporočenih knjižic, zakasnil sem se nekoliko, — „Duh je voljen, — a drugega dela je bilo preveliko.“

V tiskanem imeniku, kojega sem pri „Leuschner & Ljubensky“ dobil, sicer ni rečeno, da bi le-té knjige bile priporočane, vendar nam je sedanji ravnatelj gradškega učiteljišča Dr. J. Lukas rekel, da je ove knjige dež. š. svet priporočal. **)

Evo tedaj imenik! (Ta imenik obsega same take knjižice, katero so že v l. šte. „Uč.“ 1876 navedene, zato ga ne priobčujemo. Ur.)

Vse navedene knjige se v Leuschner & Lubensky-jevi knjigarni v Gradci po omenjeni ceni dobé.

(Ne bilo bi morebiti napačno, ako bi se Leuschner & Lubensky vprašala, odkod izvira ovi imenik. Bili bi potem sigurni. Pis. ***)

Kakor se iz predstoječega razvidi, naša otroška literatura niti v izvirnih niti v poslovenjenih delih bogata nij. Ker nimamo mi Slovenci skoro nobenega nadarjenega ali marljivega obdelovalca otroške literature ****) a otročje knjižice niso le zapovedane, nego zamorejo v resnici veliko koristiti, morali se bomo še zanaprej skoro le na prestavljenje nemških (ali inih) prepovestij ozirati. Pa tudi v tem oziru se za pomnoževanje spomenute literarne stroke ne skrbi dosta. Veliko naših slovenskih učiteljev imelo bi zmožnost in čas, nam, če ne kaj izvirnega za ovo literaturo spisati, pa barem kaj iz drugih literatur posloveniti. Žalibože se jako malo zgodi.

Gledé na to naše ne preveselo stanje vprašal bi Vas za svet: Naj bi se li tudi jaz lotil poslovenjevanja? Ne bom se vkvarjal radi dobička, nego samo vedeti želim, ali bi se sploh kak založnik dobil in ali bi se dalo nekaj knjig spečati. Vi, kot izveden mož, bodete mi mogli svetovati. (Le lotite se tega dela, Vi, verli slovenski učitelj, in vsi drugi kolegi naši! Poslovenujte najboljše nemške spise in vpošiljajte jih nam. Mi se bođemo potrudili, da dobimo založnika. Ako ne med bukvarji in tiskarji po Slovenskem, pa med tujci; vsaj so nekateri že začeli naš napredujoči narod literarno podpirati, seveda le — iz svojih vzrokov. — Pa moramo jih tudi mi podpirati. Ur.)

Iz radolskega okraja. Naše učiteljsko društvo še živi, toda jako boleha, pa vendar upam, da se bode v poletnem času zopet okrepčalo. —

*) Posnetek iz prijateljskega pisma. Ur.
**) Vse niso priporočila vredne. Ur.
***) Izvira iz kataloga Giontini-jevega v Ljubljani, kjer bode menda najprilicneje take knjige naročiti. Ur.
*****) G. Tomšič v Ljubljani in drugi so, našlo bi se jih še več, ako bi založnika bilo. Ur.

Lansko leto bilo je pa še dosta krepko in delavno, kajti imelo je 4 zborovanja, 4 časnike, napravilo si je spominsko knjigo in društ. pečat, bilo je tudi ud glasbene Maticice, a verh vsega tega imelo je konec leta še 12 fr. v blagajnici. — Na 29. grudna p. l. sklical (ali bolje naznanil) je g. predsednik občni zbor, da bi se položil račun in volil novi odbor, pa radi izostalih udov ni bilo zbora. Na to je sklical drugič občni z or na 1. sušca t. l., ta dan sešlo se je vendar toliko udov, da se je zamogel račun predložiti in novi odbor voliti. Voljeni so bili: gg. Fr. Stojec za predsednika g. M. Kovšča za njega namestnika in blagajničarja, Medic iz Radoljice za zapisnikarja, Thuma iz Radoljice in Trojar iz Bleda za odbornike. Potem se je odločil 11. dan maja za prihodnje zborovanje in določil se dnevni r d. A 11. maja bili so došli izmed 13 udov samo 4.

Iz ormuškega okraja. (Poročilo o zboru učiteljskem 1. junija.) Ker se je pervesednik opravičil, da ne more k seji, prevzame predsedništvo podpredsednik. Zapisnik zadnje seje se prečita, kakor tudi druge došle listine in sicer: a) Izstop iz društva učiteljev Jurša in Wesiak-a. Po prečitanji opomni Šinko, da je vzrok izstopa ob enem razžaljenje vseh učiteljev tega okraja, ter predlaga naj se pismeno pozoveta, to popraviti. (Sprejeto.) b) Pravila zgodovinskega društva za Štirsko se naznanijo ter pristop k društvu sklene. c) List Sijanca, v katerem predsedništvo odločuje. Izvoli se za povesednika St. Kovačič, in Majcen za odbornika.

Kovacič govore o našem društvu in med drugim nasvetuje, naj se točka 3. naših pravil predrugači tako, da bode društvo po celem ormuškem okraju lahko zborovalo. (Sprejme se)

Štrenkelj-nov govor „o prirodoznanskem uku v narodnej šoli se radi pomanjkanja časa odloži do druge seje.

Kosi naznanja, da ne more v Celje k „Lehrerbundu“ kot poslanec iti. Voli se na njegovo mesto torej Schmiedinger.

Odbor pa voli v svoji seji Majcena, nadučitelja pri sv. Tomažu, za podpredsednika društva. J. Š.

Iz ljutomerske okolice. 6. majnika je zborovalo učiteljstvo ljutomerskega okraja v šoli pri sv. Jurji na Ščavnici. Zbralo se je bilo še obilo število učiteljev iz ljutomerskega in iz bližnjih okrajev, vendar jih je bilo še več pričakovati, kajti v tako lepih prijetnih dnevih bi se bil lahko vsak zdrav učitelj tega zbora udeležil, posebno bi bili lahko to storili nekateri najbližnji učitelji in posebno čudno je, da najdaljni učitelji so skoro vsi priromali, bližnji pa, kojim je bil zbor pred pragom, ostali so doma. Boste vedno dremali! Začelo se je zborovati točno ob 10 uri. Ker je bil g. povesednik Kryl zadržan, predsedoval je g. podpredsednik Lapajne. G. L. je vse nazoče serčno pozdravil v daljšem nagovoru. Končavši pa nagovor začel je govoriti o risaniji. Nekatero podobe nam je narisal na tablo, ter na tenko razlagal. Pri tej priliki pokazal nam je najbolje predloge in risanke, ki naj bi se v ljudske šole vpeljale. Na to je sledil prav razumljiv in temeljit govor g. Klanjščeka o slovnici v narodni šoli, ki je bil z velikim zadovoljstvom sprejet. G. govornik je pokazal svoje izvrstne zmožnosti. Dalje nasvetovala so se vprašanja za občni zbor „Lehrerbunda“ v Celji in sicer: 1) o šolskem obiskovanji, 2) o telovadbi.

Potem je sledila volitev odbora. Za prvoseednika je bil voljen enoglasno g. Kryl, za podpredsednika g. Lapajne, za blagajnika g. Postružnik, za tajnika g. Klanjšček, vsi štirje iz Ljutomera. H koncu se je še nekoliko posvetovalo o raznih šolskih predmetih. Po dokončanem zboru smo imeli skupni obed; pri tem se je napivalo in govorilo, da je bilo veselje. Posebno razveseljeval nas je uže 80letni častitljiv starček Freuensfeld, učitelj v pokoji, s svojo čversto še besedo in prijetnim humorom.

Iz Istre 3. junija. Koterski šk. nadzornik g. Šterk nadzorovaše ovaj tjeđan slovenske i hervatske narodne učione po volovskem kotoru. Spomenuti nadzornik nije kakova lahonska ali nemčurska osoba, nego Slaven je te nije neprijatelj pedagogiki. Vlada je naimenovanjem nadzornika Šterka učinila volovskemu kot šk. vieću ljubav, jerbo vslied toga je većina kot šk. vieća slavensko-narodna, što je pravedno.

Dne 22. (i 23.?) junija ima narodno učiteljstvo svoju kot. konferencu u Kastvu. O točkah dnevnega reda i o zaključih spomenotog sastanka javit ću poslije sastanka. Da se učiteljstvo ovog kotara verlo briga za narodnu prosvjetu u novije vrieme, vidi se iz mnogih interesantih objavljenih referata.

Volovski kotar ima 13 učitelja, medju kojimi se nalazi 8 Hervata i 5 Slovenca. Pervi poučavaju hervatsko, drugi slavensko. Škola sa italijanskim nastavnim jezikom je sama jedna v tome kotaru i to na Volovskom, akoprem je tamo skoro kroz i kroz slavenski element. Oholost je uzrok, da je ta učiona italijanska. Jer isterski Slovenac verlo umi hervatsko, nadati se možemo, da se i ostale škole barem v volorskem kotaru — pohervate, što želi narod.

Iz Vojnika. „Celjsko učiteljsko društvo“ imelo je dne 1. junija v celjskoj dekliskej učilni svoj redni mesečni shod. Udeležilo se ga je 23 udov. Zapisnik zadnje seje prečita, ter odobri se. Na novo pristopi v društvu g. Sirk, nadučitelj v Slivnici.

G. predsednik naznani: a) okrajni šolski svēt je učiteljem enorzrednic vsak prvi četertek meseca kot prosti dan dovolil, b) historično društvo štirsko povablja društvo k udeležitvi shoda v Mariboru dne 4. in 5. junija t. l. — Poseben odposlanec nij se volil.

G. Bobisut govoril je „o toploti“. V daljšem, od navzočega učiteljstva s pohvalo sprejetem govoru govoril je o virih in prevodu toplote, o raztegnjenju, termometru in o vetrih, vse s praktičnimi zgledi podpiraje. Povdarjal je, ka naj se to v šoli v pogovorih prednaša.

G. Lopan poročuje o točki: „Kako se naj pismene jeziko učne naloge popravlja jo.“ Govornik toži, kako mačehovsko skerbi vlada za nas, kajti nikjer nij razločno rečeno, kako dolgo naj se izključljivo v maternem jeziku podučuje in kedaj naj se z drugim deželnim jezikom prične. Občno fraza „poduk v drugem deželnim jeziku prične naj se tedaj, kedar so učenci v maternem jeziku dober temelj položili“, raztolmačuje si vsak učitelj po svoje, tako, da je pri našem učiteljstvu res „quod capita, tot senses.“ Takov položaj pa je za nas neznosljiv. Skrajni čas bi vže bil, ka bi se si vlada tudi na slovensko šolstvo spomniti račila. —

Na popravljanje nalog preidoč, pravi govornik, kako težavno je toliko nalog vsaki dan popravljati. In vendar se skoro vsikdar isti pogreški ponavljajo. — Če je pa to popravljanje nalog vže pri našem maternem jeziku težavno, koliko težavnejše je še le to pri drugem deželnem jeziku. — Kaj pa je smoter poučevanja v drugem deželnem jeziku? „Učence tako daleč privedi, da zamogó ustmeno in pismeno svoje misli korektno izraziti!“ — Kdo zamore to doseči!? Ubogi učitelji! Da se popravljanje kolikor mogoče olahča, naj se pismeno zadače, po mnenju govornikovem, nikdar ne izolirajo, nego naj bodo tako rekoč ponovitev ustmeno se naučenega. Učitelj naj pazi, ka naloge nijso pretežke. Zadače naj se popred z vsemi učenci skupno izdelajo. — Popravljanje naj bode tudi ustmeno in sicer obče (razredno popravljanje), ali pa med sobojno. Sperva naj se gleda na pravopis, potem na slovnico in slednjič na stilistiko. — Dobro je, ako si učitelj najnavadnejše, vedno se ponavljajoče pogreške v poseben zvezek zabilježi.

Na vprašanje g. Bobisuta: „Kaj je storiti pri prevajanju iz enega jezika v drugega, kajti znano je, da nekoji učenci še precej dobro, drugi pa jako slabo prevajajo?“ pove g. Rupnik (v slovenskem jeziku) svojo metodo: Ako hočem nalogo dati, izdelamo jo najpred z učenci ustmeno. Potem vzamejo tablice ven in naloga se napiše. Ko so vsi gotovi, izmene se tablice. Sedaj izdelata se zadača še enkrat ustmeno ali pa na šolsko tablo in po le-tej pravilno izdelanej zadači, mora vsak pred saboj imajočo zadačo popraviti. Naposled poprašujem po pogreških.

G. Jare (i v slov. jeziku) meni, da se v naših šolah prerano poučevanje v drugem deželnem jeziku prične, kajti nekoji učitelji pričnejo to vže v prvem šolskem letu. Ali se to radi prevelike marljivosti ali radi česa drugega zgodeva, ne vem. Sl. vlada naj bi nam pred vsem terdno mejo postavila (se ve da po zdravih pedagogičnih načelih. Pis.), kedaj naj se ta nauk počne in koliko naj se doseza. To je *conditio sine qua non*. Pred ko se nam to točno ne omeji, je vsako drugo razpravljanje mlatva prazne slame.

G. Šeligo (nemški govoreč) strinja se povsem s svojim predgovornikom.

G. Rupnik (slov. gov.) toži o naših slabih čitankah. Čitanke, koje nikjer drugje rabiti ne morejo, dadó jih nam. (Mi smo pravi „Aschenbrödel“ med avstrijskimi narodi. Pis.)

Na predlog g. Vučnika jun. bo prihodnji občni zbor dne 6. julija v Št. Jurju na južnej železnici. *)

A. B.

Slovstvo.

(Mali občni zemljepis) od profesorja Janeza Jesenka v Terstu. Cena 80 kr. Dobiva se pri g. pisatelju in pri bukvarjih po Slovenskem. (Na Štajerskem: pri Geiger-ju in Drexel-u v Celji, pri Ferlineu v Mariboru in pri Blanke-ju v Ptaju). Tako se imenuje nova zemljepisna knjiga

*) Došlo nam je od g. tajnika tudi vabilo v tem smislu. Ur.

učenega in marljivega slovenskega profesorja, ki knjige za nas Slovence spisuje in (kar veliko žertvovanje in ljubezen za domači napredek pomeni) — tudi založuje. Ta knjiga, izvrstna po svojem obsegu, kakor vsa dela njegova, kar svedočijo tudi Hervati (n. pr. učeni profesor Tomič v Karlovcu, ki je veleugodno njegova dela razpravjal) — namenjena je po našem mnenju za meščanske slovenske šole (škoda, da jih nemamo še) za nižje razrede učiteljišč, gimnazij in realk, pa za narodno slovensko učiteljstvo, kateremu bode za pripravo k zemljepisnemu poduku prav izvrstno služila. Ta knjiga je menda oni rokopis, katerega je bil g. pisatelj kranjskemu deželnemu šolskemu svetu predložil, da bi ga vlada izdala, pa ga menda že ni hotela, ker ga je moral g. profesor s svojimi novci založiti. Slovenci so takrat ta rokopis živo priporočali, a nemškutarji (Gariboldi) ga zametovali. — Segnite toraj, slov. učitelji po tej novi knjigi!

(Knjiga za kranjsko domovinoslovje.) Iz kranjskega deželnega šolskega sveta pozivamo, da se je spisovanje učne knjige za domovinoslovje izročilo glavnemu učitelju (brez dvombe Gariboldi-ju. Ur.) ljublj. učiteljišča. Ali bo ta knjiga nemška ali slovenska, tega ne pove poročilo. Ali bode ta knjiga tako izvrstna, kakor je G. izvrstni kritikar slovenskih knjig?!

— Nova hervatska šolska knjiga je: „Kratka stilistika za gradjanske in višje djevojačke šole.“ Priredio Ivan Filipovič, županijski škoiski nadzornik. Cena 40 novč. kod Lav. Hartmana v Zagrebu.

— „Herv. pedagog.-književni zbor“ namerava izdati za leto 1877 obširen „Školski koledar“, kateremu bode cena 1 fl. 20 nov. (Slovenski učitelji pa bodo težko dobili tak koledar za l. 1877, kajti na dotični poziv na naročbo oglasilo se je jako malo učiteljev še. Ured.)

Šolske novice in drobtine.

(„Učiteljsko društvo za slovenski štajer.“) Kot novi pravi ud je pristopil g. Franjo Čeh, učitelj v Zrečah pri Konjicah.

(Iz štajerskega deželnega šolskega sveta.) V sejah 11. in 18. maja so se obravnavale in reševale zadeve o vpokojevanji, o računih okrajnih šolskih fondov, o urejevanji nekaterih šolskih občin, o namesčenju učiteljev za srede šole, o dovoljenji starostnih doklad, Šolski občini hajdinski se je v krajnem šolskem svetu 6 udov določilo. — Seja 1. junija. Določilo se je, da gre odškodnina za udeleževanje pri okrajnih učiteljskih konferencah samo onim učiteljskim osebam, katerim je dolžnost navzočim biti; na dalje, da se kot začasni učitelji ali podučitelji more imenovati samo tisti, ki ima spričevalo zrelosti, drugi pa so samo nadomestovalci, katerim pripada remuneracija v smislu pravil o nadomestovanji. — V zadevi pritožbe učitelja, da se mu je prev. č. odtergalo pri plačevanji v pokojninsko blagajnico, se je to pripoznalo; kajti to odtergovanje se računati samo po djanski plači, katero kdo potegne. Definitivno so se imenovali: Ivan Wesjak, za učitelja v Štopercah, Ivan Rupnik, za učitelja v Dramljah, France Podobnik (iz Koroškega. Ured.), za učitelja v St. Pavlu pri Pragvaldu.

(Koroški deželni šolski svet) je določil, da naj so pri enem ali pri dveh vprašanih pedagogično-didaktičnega zadržaja v okrajnih učiteljskih konferencah referent po žrebu določi še le pri konferenci.

(Iz Materije 3. junija.) Medja Vekoslav je 3. junija nagle smerti umrl. Bil je učitelj v Brezovici v Istri od minole jeseni. Kolikor mi je ta trenotek znano, zadel ga je mrtvoud. Slovensko učiteljstvo je izgubilo izvrstnega muzika in unetega rodoljuba. Lahka mu zemljica!

(O šolah teržaške okolice.*) Nove šolske postave,**) novi učni načerti so tem šolam, kakor se meni zdi, španjske vasi. Tu je še vse po starem kopitu. Podučuje se skoro samo brati, pisati in računati, drugega malo ali nič. Za učitelje je v okolici, kot za grofe. (?? Ur.) Imajo le 18 ur na teden, krasna stanovanja in 550 fl. plače,***) Učnih pripomočkov pa imajo zadosta. (Prosimo, da se nam še kaj poroča o teh šolah. Ured.)

(Splošnega avstrijskega učiteljskega društva), za čegar ustanovitev so dunajski učitelji prosili, ministerstvo notranjih del ni dovolilo.

Razpisi učiteljskih služeb po Slovenskem.

Na Štajerskem: Podučiteljska služba pri sv. Antonu v Sl. goricah (2r. š.) s 440 (330), stanovanjem in 40 gid. doklade do 30. junija na kr. š. svet.

Premembe pri učiteljstvu po Slovenskem.

Na Kranjskem: G. Jak. Petrič, def. učitelj v Grahovem.

Na Koroškem: G. Fr. Harrieh, def. učitelj v Železni kapli.

*) Iz privatnega pisma, katero ni bilo za javnost namenjeno.

Ured.

***) Novih š. postav, t. j. deželnih itak Terst z okolico še nema.

Ured.

***) To je malo, na Štajerskem je to najnižja plača. Ured.

Pri bukvovezu

4-6

Fr. Duboisu

v Ljutomeru (Luttenberg)

se dobivajo vse različne šolske priprave za slovenske in slovensko-nemške šole prav po nizki ceni, in sicer:

- 1) vse knjige iz c. kr. dunajske založbe;
- 2) šolske knjige naših domačih pisateljev: Lapajnetova „Geometrija“, „Kratek opis“ slovenskih pokrajin; po njem poslovenjeni: Mali prirodopis, Mala fizika, Pripovedi iz zgodovine Štajerske; Praprotnikova: Slov-nica, Spisje;
- 3) Felkl-nove in Kopšičeve risanke;
- 4) Winikerjeve pisanke, Pokornijeve pisanke s slovenskimi predpisi in drugi zvezki za lepispisje in spisje;
- 5) Čisti in pikčasti papir za risanje, Fuchsove predlage za risanje itd.

Naročila od drugod se po pošti hitro in po nizki ceni (kakor na prvem izviru) izvršujejo.

Knjižica

„Kratek opis Štajerske, Koroške, Krajske in Primorja“

se dobiva pri založniku **I. Lapajne** tu v **Ljutomeru** in pri bukvarjih*) po **10 kr.** Ako se več iztisov kupi, daje se **20%** od kupljenih knjižic na vrh.

*) Pri **J. Giontiniju** in **Gerberju** v **Ljubljani**, pri **Duboisu** v **Ljutomeru**, pri **F. Wokulatu** v **Gorici**.

V **Pragi** v založbi **Felkl-na** in **sina** (**Celetna ulica**, č. 30) so izišle po priporočilu „**Učiteljskega društva za slovenski Štajer**“:

4—12

Nove risanke

s slovenskimi napisi in s prav dobrim, debelim papirjem.

Perva, druga in tretja risanka so pikčaste, **četveta** ima čisti papir. V 1. risanki so pike 1 cm., v 2.—2 cm., v 3.—4 cm. narazen.

100 kosov velja **4 gld. 50 kr.**; posamezni sešitki (s 6 listi) so po 6 kr.

Za **slovenske šole** jih ima pa v zalogi

Janez Giontini in **Fr. Dubois**

v **Ljubljani**, v **Ljutomeru**.

Zlasti opozorujemo slavne okrajne šolske svete, p. n. gospode šolske ravnatelje in učitelje na naše, izvrstne po najnovejših zemljepisnih znanostih uredjene zemljiske krogle (globe), luno- in planetostroje najnižjih cen v **slovenskem**, **hervatskem** in **serbskem** jeziku. Visoko naučno ministerstvo jih je o svojem času kot edino za šolo pripravne priporočilo.

Vzori (obrazci) se na zahtevanje zastonj in franko pošiljajo.

Felkl in sina

tergovina s papirjem v **Pragi**.